

Expliqueu amb una sola frase la idea o idees principals de cadascun dels textos següents de Friedrich Nietzsche

Sobre veritat i mentida en sentit extramoral

Text 1

En algun llunyà racó de l'univers llampurnejant escampat en innumbrables sistemes solars, hi havia una vegada un astre en què animals intel·ligents inventaren el coneixement. Fou l'instant més altiu i mentider de la «Història Universal», però, al cap i a la fi, només un instant. Després d'uns quants esbufecs de la Naturalesa, l'astre es va gelar i els animals intel·ligents moriren sense remei.

Algú podria inventar-se un conte semblant, però, tot i així, no expressaria suficientment l'estat llastimós, ombriu i efímer, l'estat estèril i arbitrari en què es troba l'intel·lecte humà dins de la Naturalesa. Hi hagué eternitats en què no existia; i quan tot s'acabi per a ell, no haurà succeït res, perquè no té cap missió ulterior que condueixi més enllà de la vida humana. No és més que humà, i només el seu posseïdor se'l pren tan patèticament com si sobre ell giressin les frontisses del món. Tanmateix, si ens poguéssim comunicar amb una mosca, arribaríem a la conclusió que ella també navega per l'espai posseïda d'aquesta mateixa passió (*pathos*) i se sent el centre volant d'aquest món. No hi ha res en la Naturalesa, per menyspreable i insignificant que sigui, que, al més petit bufit d'aquell poder del coneixement, no s'unfli immediatament com un odre. I, de la mateixa manera que qualsevol cavallerís vol tenir admiradors, el filòsof, el més superb dels homes, està completament convençut que, des de tot arreu, els ulls de l'univers tenen fixada la seva mirada distant en les seves obres i pensaments.

Text 2

Però pensem en particular en la formació dels conceptes. Qualsevol paraula es converteix de manera immediata en concepte en tant que justament no ha de servir per a l'experiència singular i completament individualitzada a la qual deu el seu origen, per exemple, com a record, sinó que ha d'encaixar, alhora, amb innumerable experiències més o menys similars, però mai idèntiques estrictament parlant; en definitiva, amb casos completament diferents. Tot concepte es forma per equiparació de casos no iguals. De la mateixa manera que una fulla no es igual a una altra, també es cert que el concepte fulla s'ha format abandonant de manera arbitrària les diferències individuals, oblidant les notes distintives; aleshores es genera la representació, com si en la Natura hi hagués quelcom separat que fos la "fulla", una espècie d'arquetip primigeni a partir del qual totes les fulles hagueren estat teixides, dissenyades, calibrades, acolorides, ondulades i pintades, però per unes mans tan maldestres, que cap exemplar fos una correcta i fidedigna còpia fidel de l'arquetip. Diem que un home és "honest". Per què ha actuat avui tan honestament?, ens preguntem. La resposta sol ser: a causa de la seua honestedat. L'honestedat!. Açò significa: la "fulla" és la causa de les fulles. Tanmateix, no sabem res en absolut d'una qualitat essencial, anomenada "honestedat", sinó d'una nombrosa sèrie d'accions individuals, i, per tant, diferents, que igualement oblidant les diferències, i que, aleshores, anomenem accions honestes. Al final, acabem formulant, a partir d'elles, una *qualitas occulta* anomenada "honestedat".

Text 3

L'omissió d'allò individual i real ens proporciona el concepte de la mateixa manera que també ens proporciona la forma, mentre que la Naturalesa no coneix formes ni conceptes, ni tampoc cap classe de gèneres, sinó només una x que és per a nosaltres inabastable i indefinible. També l'oposició que fem entre individu i espècie és antropomòrfica i no procedeix de l'essència de les coses, encara que tampoc podem dir que no li correspongui: en efecte, seria una afirmació dogmàtica i, com a tal, tan indemostrable com la contrària.

Què és aleshores la veritat? Una host en moviment de metàfores, metonímies i antropomorfismes, en resum, una suma de relacions humanes que han estat realçades, extrapolades i adornades poèticament i retòricament i que, després d'un ús perllongat, un poble considera fermes, canòniques i vinculants; les veritats són il·lusions de què s'ha oblidat que ho són; metàfores ja gastades i sense força sensible, monedes que han perdut el seu encuny i que ja no es consideren monedes sinó simple metall.

Més enllà del bé i del mal

Text 4

Hi ha una *moral de senyors* i una *moral d'esclaus*. [...] En el primer cas, quan els dominants estableixen el concepte «bo», els estats anímics elevats i orgullosos es perceben com els caràcters més distingits i determinants d'una jerarquia. La persona noble separa de si els éssers en els quals s'expressa el contrari d'aquells estats sublims i orgullosos: els menysprea. Tot d'una ens adonem que en aquesta primera espècie de moral l'oposició «bo» i «dolent» significa «noble» i «menyspreable» –l'oposició «bo» i «malvat» té tot un altre origen. Menyspreats són el flux, el poruc, el mesquí, el qui només pensa en un profit miserable; també el desconfiat amb la seva mirada servil, el qui s'humilia ell mateix, l'espècie d'home gos que es deixa maltractar, el captaire adulator, i sobretot el mentider –que el poble baix és mentider és una sòlida convicció de tots els aristòcrates. Nosaltres els «vertaders» –així s'anomenaven en l'antiga Grècia els nobles. És evident que els signes de valor moral es refereixen en primer lloc a persones i solament més tard i de forma derivada a les accions: per tant és un error de gruix que els historiadors de la moral comencin fent-se sobre el seu origen preguntes com ara «per què s'elogia una acció compassiva?» [...]

Tot plegat, ben diferent de l'altre tipus de moral, la moral dels esclaus. Suposant que els violats, els oprimits, els afligits, els serfs, insegurs i cansats d'ells mateixos volguessin plantejar una moral, a què s'assemblaran les seves valoracions morals? Probablement serà l'expressió d'un recel pessimista contra la condició humana, potser una condemna de l'home mateix juntament amb la seva condició. [...] Aquí s'han de honorar la compassió, la mà sempre amatent a prestar ajuda, la tendresa de cor, la paciència, la diligència, la humilitat, l'afabilitat–, ja que aquestes són aquí les qualitats més útils i gairebé el mitjà únic de suportar l'aclapament de l'existència. La moral de l'esclau és essencialment la moral de la utilitat.

Genealogia de la moral

Text 5

Hom ja haurà endevinat amb quina facilitat la forma de valoració sacerdotal pot separar-se de la forma de valoració cavalleresca i aristocràtica, i convertir-se més tard en la seva contraposició. [...] Els judicis de valor dels cavallers i dels aristòcrates tenen com a pressupòsit una corporalitat plena de vigor, una salut florent, rica, fins i tot sobreixent, juntament amb allò que requereix la seva conservació: la guerra, l'aventura, la caça, la dansa, els torneigs i, en general, tot allò que implica en ell mateix una acció vigorosa, lliure, vivaç i alegre. La forma de valoració de la noblesa sacerdotal té, com ja hem vist, uns pressupòsits diferents: quan es tracta de guerra, tot li va malament! Com ja se sap, els sacerdots són els enemics més perversos. Per quina raó? Perquè són els més impotents. [...] Considerem tot seguit l'exemple més rellevant. Tot el que s'ha fet a la terra contra “els nobles”, “els poderosos”, “els senyors”, “els potentats” no val la pena de tractar en comparació amb allò que han fet contra ells els jueus, aquell poble sacerdotal que, en relació amb els seus enemics i subjugadors només sabé donar-se per ben satisfet al capdavant amb un capgirament radical de llurs valors, és a dir, amb un acte de venjança del tipus més espiritual. [...] Han estat els jueus aquells qui amb una conseqüència aterridora i amb els ullals de l'odi més abismal (l'odi de la impotència) han gosat d'establir i de mantenir la inversió de l'equivalència aristocràtica dels valors (bo = noble = poderós = bell = feliç = estimat per Déu), és a saber: «Els bons només són els desgraciats. Els bons només són els pobres, els febles, els humils. Els pietosos i els beneïts per Déu també són només els qui pateixen, els desposseïts, els malalts, els lletjos. Només ells obtindran la felicitat eterna. Al contrari, vosaltres que sou nobles i poderosos sereu per sempre els perversos, els cruels, els cobejosos, els insaciabls, els ateus. Vosaltres sereu també eternament els dissortats, els maleïts i els condemnats...»

Text 6

La revolta dels esclaus en la moral comença quan el mateix ressentiment esdevé creador i genera valors, el ressentiment d'aquells éssers privats de la veritable reacció, la de l'activitat, que només es consideren indemnitzats mitjançant una venjança imaginària. Mentre que qualsevol moral noble sorgeix d'una afirmació triomfant de la seva pròpia essència, la moral dels esclaus nega de bon començament qualsevol «exterioritat», qualsevol «alteritat», qualsevol «negació de la pròpia essència» i aquest fet de negar és el seu acte creador. Aquest capgirament de la visió que estableix valors –aquesta direcció necessària devers l'exterior, en lloc de dirigir-se devers la pròpia essència– pertany d'una manera concreta al ressentiment. Per tal de néixer, la moral dels esclaus requereix sempre en primer lloc un món contrari i extern. Psicològicament parlant, requereix estímuls externs per tal d'actuar en general. Radicalment, la seva acció és una reacció. El cas contrari s'esdevé en la forma noble de valoració: actua i creix espontàniament, cerca

la seva contraposició únicament per afirmar-se ella mateixa d'una manera encara més agraïda, encara més joiosa. La seva concepció negativa referent a allò que és «baix», «vulgar», «dolent» constitueix només una pàl·lida i tardana imatge de contrast en relació amb la seva positiva concepció fonamental, amarada per complet de vida i de passió: «Nosaltres els bons, els nobles, els bons, els bells, els feliços!»

Text 7

No pot sorprendre el fet que els anyells siguin rancorosos envers les aus de rapinya. L'única cosa que no es pot fer raonablement és retreure a les grans aus de rapinya el fet que s'emportin un quants anyells petits. I quan els anyells es diuen entre ells: «Aquestes aus de rapinya són perverses. Per tant ¿no ha de ser bo un anyell, l'ésser que es diferencia més d'una au de rapinya i que és gairebé la seva antítesi?», no és possible d'objectar res a l'establiment d'aquest ideal, llevat que les aus de rapinya els esguardaran d'una forma sorneguera i tal vegada es diran entre elles: «Nosaltres no tenim cap rancor envers aquests anyells bons, sinó que fins i tot els estimem, car no hi ha res que sigui tan saborós com un anyell tendre.» El fet d'exigir de la força que no es manifesti com a força, que no vulgui dominar, que no vulgui humiliar, que no vulgui manar, que no vulgui enemics, ni resistències, ni triomfs, és tan absurd com el fet d'exigir de la feblesa que es manifesti com a força.

Text 8

No ha d'estranyar-nos, doncs, el fet que els sentiments reprimits i abrivats ocultament de la venjança i de l'odi emprin aquesta fe en benefici propi ni que, al capdavant, no en mantinguin cap altra amb tanta fervor com la que sosté que el fort és lliure de ser feble i l'au de rapinya, lliure de ser anyell. D'aquesta manera aconseguixen acusar a l'au de rapinya del fet de ser au de rapinya... Quan els oprimits, els humiliats, els violats parlen entre ells, moguts per l'astúcia venjativa de la impotència, i diuen: «Siguem diferents dels perversos, és a dir, bons! I bo és aquell que no viola, que no fa mal a ningú, que no ataca, que no es rescabala, que atorga la venjança a Déu, que s'amaga com nosaltres, que s'aparta de qualsevol cosa perversa i no exigeix gaire a la vida, igual com nosaltres, els pacients, els humils, els justos», si s'escolten aquestes paraules d'una manera freda i sense cap animadversió, pròpiament no signifiquen res més que això: «Nosaltres, els febles, som veritablement febles. És bo, doncs, que no fem res que sigui inadequat a les nostres forces».

Aurora

Text 9

«Només la compassió ens fa bons; per tant, cal que hi hagi una mica de compassió en tots els nostres sentiments». Així sona la moral avui dia. I d'on ve tot això? El fet que aquell que duu a terme actes socials simpàtics, desinteressats i dirigits a l'interès comú, sigui considerat en l'actualitat com un home *moral* és potser l'efecte i el canvi d'opinió més general que el cristianisme ha produït a Europa, per bé que potser a contracor i no pretengui precisament això la seva doctrina. Però aquest va ser el *residu* dels sentiments cristians que va prevaldre quan la creença fonamental —ben contrària i profundament egoista— en l'«única cosa necessària», en l'absoluta importància de la salvació *eterna* personal, així com en els dogmes en què es basava aquesta creença van anar declinant poc a poc, i la creença derivada en l'«amor», en l'«amor al proïsme» en concordança amb la pràctica monstruosa de la misericòrdia eclesiàstica, va ser empesa a ocupar el primer pla.

La Gaia Ciència

Text 10

—No heu sentit parlar d'aquell home boig que a plena llum del migdia encenia una llanterna, corria pel mercat i cridava sense parar: «Cerco Déu! Cerco Déu!»?—. Com que allí s'aplegaven precisament molts d'aquells qui no creien en Déu, suscità moltes rialles. «És que s'ha perdut?», deia l'un. «És que s'ha extraviat com un infant?», deia l'altre. «O és que s'ha amagat?» «Té por de nosaltres?» «Se n'ha anat amb un vaixell?» «Ha emigrat?» —així cridaven i reien en desori. L'home boig saltà al bell mig de tots ells i els trepà amb la seva mirada: «A on ha anat Déu?», cridà, «Jo us ho diré! Nosaltres l'hem mort —vosaltres i jo! Tots nosaltres som els seus assassins! Però, com ho hem fet? Com hem pogut beure la mar fins al pòsit? Qui ens donà l'esponja per esborrar tot l'horitzó? Què férem quan desenganxàrem aquesta Terra del seu Sol? Cap a on es mou ara? Cap a on ens movem nosaltres? No ens allunyem de tots els sols? No caiem constantment? No caiem endarrere, cap al costat, endavant, en totes direccions? Encara hi ha un dalt i un baix? No errem com a

través d'un no res infinit? No ens colpeja l'espai buit amb el seu alè? No ha començat a fer més fred? ¿No s'apropa com més va més la nit, una nit cada cop més intensa? No cal encendre llanternes al migdia? No sentim encara res del soroll que fan els enterraments que enterren Déu? No ensumem encara res de la putrefacció divina? –també els déus es podreixen!. Déu ha mort! Déu roman mort! I som nosaltres qui l'hem mort!

Així parlà Zaratustra

Text 11

I Zaratustra parlà així a la gent:

Jo us predico el superhome. L'home és una cosa que ha de ser superada. Què heu fet per superar-lo?

Fins ara tots els éssers han creat alguna cosa que els supera i que els ultrapassa: ¿i vosaltres voleu ser el reflux d'aquesta gran marea i us estimeu més retrocedir fins a la bèstia que no pas superar l'home?

Què és el simi per a l'home? Una riallada o una vergonya que fa mal. I precisament això és el que ha de ser l'home per al superhome: una riallada o una vergonya que fa mal.

Heu fet el camí del cuc fins a l'home i encara hi ha moltes coses de cuc en vosaltres. Antany fóreu simis i ara l'home és encara més simi que cap simi.

Però aquell de vosaltres que és el més savi no és res més que una discordança, un híbrid mig planta, mig fantasma. Però és que potser us mano que us torneu fantasmes o plantes?

Mireu, jo us predico el superhome!

El superhome és el sentit de la terra. Que la vostra voluntat digui: *sia* el superhome el sentit de la terra!

Jo us conjuro, germans meus, *manteniu-vos fidels a la Terra* i no us cregueu aquells que parlen d'esperances sobreterrenals! Destil·len metzina, tant si ho saben com si no.

Menyspreen la vida, agonitzen d'haver-se emmetzinat ells mateixos, i la Terra ja n'està cansada: tant de bo se'n perdi la mena!

Antany ultratjar Déu era l'ultratge pitjor, però Déu ha mort, i amb Ell també han mort aquests ultratjadors. Ara el més terrible és ultratjar la terra i estimar les entranyes de l'inescrutable més que no pas el sentit de la terra!

Text 12

«Què et passaria si un dia o una nit et perseguís un dimoni en la teva solitud més solitària i et digués: “Aquesta vida, tal com la vius ara i tal com l'has viscuda, hauràs de viure-la encara una altra vegada i encara incomptables vegades. I en ella no hi haurà res de nou, sinó que cada sofrència, cada plaer, cada pensament, cada sospir, tot allò que és indiciblement petit i gran de la teva vida, ha de tornar a esdevenir-se per a tu, tot en el mateix ordre i en la mateixa successió. –Ahora, també aquesta aranya i aquest raig de lluna que apareix entre els arbres, també aquest instant i jo mateix. L'etern rellotge d'arena de l'existència serà capgirat sempre de bell nou –com també tu amb ell, que ets una volva de pols de la pols!” ¿No et llançaries a terra cruixint de dents i maleiries el dimoni que et parlés d'aquesta manera?» ¿O bé has experimentat qualche vegada un moment immens en el qual li respondries: «Ets un déu i mai no havia sentit una cosa més divina!?» Si aquest pensament exercís la seva puixança sobre tu, et transformaria, tal com ets, i tal vegada t'esclafaria. La pregunta referent a totes les coses i a cada cosa: «¿Vols viure això encara una altra vegada i encara incomptables vegades, constituïria en la teva actuació com l'enorme pes més gran! O no hauries de sentir-te bé amb tu mateix i amb la vida, per tal de no desitjar res més que aquesta darrera i eterna confirmació, que aquest darrer i etern segellament?»